

crkva u svijetu

EKUMENIZAM

TEOLOŠKI DIJALOG IZMEĐU ANGLIKANSKE ZAJEDNICE I KATOLIČKE CRKVE

Jerko Barišić

»Prošlo je deset godina od koncilskog dekreta *Unitatis Redintegratio*. Možda je najznačajniji rezultat toga dokumenta bio rastući razvoj odnosa između autonomnih Crkava Anglikanske zajednice — nacionalnih Crkava koje svoj postanak vuku od Engleske Crkve — i Rimokatoličke Crkve.«¹ Sadašnji ekumenski odnosi između Anglikanske i Katoličke crkve stvarno su vrlo dobri. Obje zajednice pružile su mnogostruke dokaze za to. A sav taj rad i težnja k ponovnom jedinstvu anglikanaca i katolika obavlja se prvenstveno i organizirano preko Anglikansko-katoličke mješovite komisije. Vrhovni pak domet i uspjeh ovoga dijaloga predstavljaju dvije deklaracije spomenute komisije: o euharistiji i ministeriju.

Anglikansko-katolička mješovita komisija

23. ožujka 1966. bez sumnje je veliki datum u povijesti ekumenizma. Toga je naime dana primas Anglikanske Crkve i predsjednik Lambeth-konferencijâ kenterberijski nadbiskup dr. Michael Ramsey u Vatikanu službeno posjetio papu Pavla VI. Dvojica velikodostojanstvenika sutradan su — 24. ožujka — izdala zajedničku deklaraciju o novim odnosima dviju Crkava. Tu se između ostalog kaže: »Da bi poduprli i promicali ovaj uzajamni stav predlažu da se između Rimokatoličke crkve i Anglikanske zajednice uspostavi ozbiljan dijalog, utemeljen na Evanđelju i njihovim

¹ Herbert J. Ryan S. I, *La dichiarazione di Windsor intorno alla dottrina sull'eucaristia*, u *La Civiltà Cattolica*, 5. X. 1974, str. 26. — Anglikanska Zajednica je federacija od 24 autonomne anglikanske Crkve. Ona ih sjedinjuje međusobno i s majkom — Crkvom Engleske. Broji oko 65 milijuna vjernika, od čega je već više od polovice izvan Engleske. Osnovana je 1867. na konferenciji Lambeth (palaca u Londonu, sjedište kenterberijskog nadbiskupa, primasa Engleske). Te konferencije, kojima prisustvuju anglikanski biskupi cijeloga svijeta, od tada se drže svakih 10 godina. Predsjedava kenterberijski nadbiskup.

starim zajedničkim tradicijama, koji bi mogao dovesti do onoga jedinstva u istini za koje je Krist molio. Ovaj dijalog će obuhvatiti ne samo teološke stvari kao Sv. pismo, tradiciju, liturgiju, nego također i ona pitanja koja na objema stranama uzrokuju poteškoće praktičnog reda.»²

Prvi direktni i konkretni plod toga bio je 1967. osnutak Pripremne mješovite komisije (Anglican—Roman Catholic Joint Preparatory Commission). Ona je brojila dvadeset članova (po deset sa svake strane) a sastala se je prvi put u Gazzadi kod Milana u siječnju 1967. Na sastanku pak na Malti u siječnju 1968. Pripremna komisija izradila je program teoloških diskusija. To će biti baš one točke na kojima je došlo do svađe u 16. stoljeću, i o kojima se i kroz ova četiri stoljeća polemiziralo: auktoritet, ministerij, euharistija (Malta Report, 1968). Tu je ujedno određen konačni cilj ovoga rada: puno organsko jedinstvo dviju zajednica (the full organic unity). 1969. godine Pripremna komisija postaje Međunarodna mješovita komisija (Anglican-Roman Catholic International Commission — ARCIC) ili Mješovita radna grupa. Članovi (njih 20) imenovani su od pape odnosno kenterberijskog nadbiskupa. Nova će Komisija odmah početi ispitivati planirane teme. Pri studiranju tih tema nastojalo se »naći put kojim bi se zajednički išlo naprijed prelazeći preko doktrinarnih razlika prošlosti sve do točke gdje takve razlike nisu više zapreka jedinstvu koje tražimo.«³ Metoda pak bila je ispitivati probleme »u svjetlu biblijskog naučavanja i tradicijâ naše zajedničke baštine«⁴ imajući u vidu »razvoj razmišljanja u vezi s tim u krilu naših zajednica.«⁵ Na prvom plenarnom sastanku Komisije u Windsoru 1970. preokrenut je poredak tema s nakanom da bi se najprije postigla doktrinarna suglasnost o euharistiji, zatim o ministeriju i konačno o auktoritetu. Također je određena i strategija: »doktrinarni sporazum mora prethoditi praktične preporuke za organsko ujedinjenje.«⁶ Dakle najprije doktrinarni dogovor na čemu će raditi ova Mješovita anglikansko-katolička komisija. Njezin je rad morao pokazati do koje su točke anglikanci i katolici stvarno već sjedinjeni u svojem ispovijedanju vjere uza svu možebitnu različitost teologije, liturgije, kanonske discipline i pastoralne prakse, i u tom slučaju traženje načina da se to jedinstvo vidljivo pokaže.

Do sada je Mješovita komisija održala šest plenarnih sastanaka: Windsor, siječanj 1970, Venecija, rujanj 1970, Windsor, rujanj 1971, Gazzada, kolovoz-rujan 1972, Canterbury, kolovoz-rujan 1973, Rocca di Papa, kolovoz-rujan 1974. Na drugom sastanku Komisije u Veneciji priređena su tri dokumenta: *Crkva i euharistija*, *Crkva i ministerij*, *Crkva i auktoritet*. Tu je određeno da se predmeti studiraju jedan za drugim počevši od euharistije. Ako bi se u ovim stvarima moglo pokazati vjersko jedinstvo između Katoličke i Anglikanske zajednice, onda bi se njihova rastava

² Agostino Bea, *Ecumenismo nel Concilio*, Bompiani, Milano, 1968, str. 316.

³ *Zajednička Izjava o euharistijskoj nauci*, br. 12.

⁴ *Zajednička Izjava o euharistijskoj nauci*, br. 1.

⁵ *Ministerij i ređenje*, zajednička izjava anglikansko-rimokatoličke međunarodne komisije o nauci ministerija, br. 17.

⁶ Herbert J. Ryan S. I, *La dichiarazione di Canterbury su »Ministero e Ordine»*, u *La Civiltà Cattolica*, 2. XI. 1974, Roma, str. 242.

vidjela u potpuno novoj dimenziji.⁷ Do sada su proučene dvije planirane materije. Postignuta su dva doktrinarna sporazuma: o euharistiji (Windsor, 1971) i o ministeriju (Canterbury, 1973). O njima su izdani zajednički dokumenti.

Dokument o euharistiji

Pripremanje

Ovaj je dokumenat rezultat mnogih studija, izvršenih od komisije, a također i nekih ranijih radova, stavova, pozicija, onda kritičkih priloga teologa. Na prvom plenarnom sastanku Anglikansko-katoličke mješovite komisije u Windsoru, siječnja 1970, biskup Vogel i otac Tillard prikazali su neke studije o euharistiji. Na temelju njih izrađena je prva shema dokumenta. Poslije ovog sastanka rad će se Komisije usmjerit i usredotočiti uglavnom i prvenstveno na problemu euharistije. Izradak iz Windsora bit će popunjen na drugom sastanku u Veneciji u rujnu iste godine. Ovaj tekst je objavljen kao pomagalo za daljnji rad. U travnju 1971. sastala se u Poringlandu (Norwich) jedna potkomisija. I tu je bio važan rad Tillarda koji uspoređuje dvije euharistijske doktrine. I konačno gotovo poslije dvogodišnjeg napornog rada, bilo pojedinaca bilo potkomisija, tijekom treće plenarne skupštine Mješovite komisije u Windsoru u rujnu 1971. popunjen je i konačno uređen dokumenat *Zajednička izjava o euharistijskoj nauci*.⁸ Nosi nadnevak 7. IX. 1971. a objavljen je koncem prosinca iste godine.

Sadržaj

Dokumenat *Zajednička izjava o euharistijskoj nauci* opsegom nije velik: tek tri stranice teksta. Kratki uvod slijedi sama deklaracija u 12 brojeva, koja je podijeljena ovako: uvod, zatim tri točke (misterij euharistije, euharistija i Kristova žrtva, Kristova prisutnost), te stvarni zaključak (posljednji broj).

U prethodnom uvodu, koji su potpisala dva biskupa — supredsjednici Komisije: anglikanac Henry McAdoo i katolik Alan Clark, kaže se da je *Izjava* rezultat dvogodišnjeg rada Komisije. Ona predstavlja slaganje članova u bitnim stvarima euharistijske nauke. Dalje: »Uvjereni smo da nije ništa bitno izostavljeno premda se nije ni pokušalo dati iscrpnu raspravu o predmetu.«⁹ Zatim sama nakana dokumenta: postignuti slaganje na razini vjere.

Prva dva broja pravi su uvod *Izjave*. Tu se najprije svraća pozornost na povjesnu različitost tradicija kojima se izražava euharistijski misterij.

⁷ Alberto Trevisan, *Notiziario Ecumenico*, u *Oikoumenikon*, svibanj 1974, Roma, str. 263.

⁸ Engleski izvornik ima naslov »*Agreed Statement on Eucharistic Doctrine*«. Potpuni tekst *Izjave* vidi u *Journal of Ecumenical Studies*, winter 1972. Temple University, Philadelphia, volume 9, number 1, str. 222—226. A talijanski prijevod u *La Civiltà Cattolica*, 15. I. 1972, Roma, str. 176—179.

⁹ *Zajednička izjava o euharistijskoj nauci*, prethodni uvod.

A važna etapa na putu sjedinjenja jest bitno slaganje u cilju i značenju euharistije. Zato se traži njezino dublje razumijevanje, sukladnije Sv. pismu i tradiciji zajedničke baštine. Euharistija se stavlja u integralni kontekst otkupljenja, spasenja i pomirenja. Naš sinovski odnos s Ocem, započet krštenjem, biva po euharistiji hranjen i produbljivan.

J. Ovaj odsjek je najvažniji dio Izjave, njezin oslonac. Razni se elementi i aspekti uključuju u misteriju euharistije. No naglasak je stavljen na akciju. Naime, što Crkva vjeruje da čini slaveći euharistijski misterij? Euharistijom se slavi spomen spasenjskog djela našeg otkupljenja. Ona izgrađuje Crkvu, utvrđuje joj jedinstvo, promiče njezinu misiju. Iz euharistije izvire Crkva kao mistično tijelo Kristovo. Nije zaboravljen ni eshatološki aspekt euharistije. Naglašena je i svijest zajedništva te zadaća i odgovornost Crkve u svijetu, što sve proistječe iz blagovanja euharistije za istim stolom.

II. Ovdje se tumači žrtvena narav euharistije polazeći od Kristove smrti na križu ponavljane u slavljenju euharistije: križ — oltar. Neusporediva i neponovljiva Kristova žrtva na križu, prinesena jednom zauvijek (semel pro semper — ephapax), jest jedina, savršena i dovoljna za sve grijeha. No Bog je Crkvi dao euharistiju, da bi po njoj žrtva na križu bila naviještana i ostvarivana. To je spomen-čin (memoriale — anamnesis), ali ne prazna uspomena nego čin pun spasenjske stvarnosti. To je usadašnjeje prošlog čina i njegove duhovne djelotvornosti. To je isti prošli čin, koji se čini sada — ovdje — za nas. A slavi ga zajednica vjernika, koje Krist preuzima u svom prikazanju Ocu. Doista, ne upotrebljava se izraz »euharistijska žrtva«, ali je tu njegova stvarnost.

III. Realna prisutnost tijela i krvi Kristove u euharistiji potvrđena je u *Izjavi* izričito i opetovano. »Zajednica s Kristom u euharistiji pretpostavlja pravu prisutnost, djelotvorno označenu kruhom i vinom koji u ovom otajstvu postaju njegovo tijelo i njegova krv.«¹⁰ O terminu »transubstantiatio« govori se samo u bilješci. Realna prisutnost nije samo za — vjernike nego i sa — vjericima. Dakle tu je i osobni odnos. Od vjernika se traži odgovor. Realna prisutnost ostaje uvijek u povezanosti sa sakramentalnom hranom. Dokumenat izričito ne govori o adoraciji sakramenta, ali ona nije ni zanijekana. Govori se zatim o anafori, epiklezi. Na koncu se opet spominje eshatološki karakter euharistije. Kao tijelo slavnog Gospoda ona anticipira radost budućega vijeka. Euharistija je zalag i prvina novoga neba i nove zemlje, početak završne konsumacije.

U zaključku *Izjave* (br. 12) ponavlja se uvjerenje da je tim u euharistijskoj nauci postignuto bitno slaganje, i takvo podudaranje od sada neće predstavljati zapreku jedinstvu koje se traži. Doista, tradicionalni putovi Crkava uvjetovali su različito izražavanje i vršenje euharistijske vjere, no ako još ostaju točke neslaganja, one se mogu riješiti na temelju iznesenih načela.

¹⁰ Zajednička izjava o euharistijskoj nauci, br. 6.

Važnost

Windsorska je *Izjava* o euharistiji, iako je opsegom kratka, sadržajem puna, upravo zbijena, pregnantna, i po svome je značenju vrlo važna. Osnovna je nakana tog dokumenta bila prikazati živu euharistijsku vjeru koju danas složno dijele anglikanci i katolici. Deklaracija nema polemičkih nakana niti pak pobija prošle polemičare. Ona doista teži da se uključi u shvaćanja i preokupacije 16. stoljeća, a uza sve to želi ostati vjerna izvornoj tradiciji euharistijske vjere, ispovijedane prije međusobnog udaljenja.¹¹ *Izjava* ne zaobilazi teška pitanja kao što su: odnos između euharistije i Kristove žrtve, te realna prisutnost pod prilikama kruha i vina. Uzima dakle u pretres dvije tradicionalno najžešće diskutirane točke, gdje je najčešće dolazilo do kontroverzija. Ona je našla načina da se ukratko osvrne i na polemičke formulacije prošlosti; no stavljaajući naglasak na današnju živu vjeru obiju zajednica, želi da prikaže i rasvijetli zajedničku stvarnu, aktualnu vjeru u euharistiju dviju Crkava nadilazeći polemike prošlosti. Zato ona nije jedan zastarjeli teološki elaborat, traktat o euharistiji, ali niti suvremeni kompromis dviju Crkava o tome. To je zajednički doktrinarni prikaz euharistijskog misterija kako se slavio i shvaćao u Crkvi od apostolskih vremena do danas.

Izjava o euharistiji ne daje prednost nijednoj posebnoj teologiji, teološkoj školi ili pak kojem posebnom tumačenju u ovoj stvari. U njoj se izbje-gava teški teološki tehnički rječnik. No ipak se trudi da objasni termine dubokog i bitnog slaganja. Euharistija se prikazuje u času celebracije, a ne raspravlja se o njezinu čuvanju, o popudbini, o blagoslovu s Presvetim itd, dok će pitanje ministra euharistije biti obrađivano u drugoj fazi programa Komisije. Ovaj dogovor zato ne treba shvatiti kao posljednju, definitivnu riječ o euharistijskoj vjeri što je mogu izreći zajedno obje zajednice. Ima još točaka koje treba rasvijetliti. A i ove raspravljane mogu se još produbiti, poboljšati, upotpuniti. Zato komisija želi upoznati reakcije, odjek dokumenta, te rado primiti opaske i primjedbe na nj. No i tada će euharistijski misterij ostati i dalje neistraživ, neiscrpiv — ostat će misterij.¹² Svakako, u usporedbi s doktrinarnim neslaganjima prošlosti, windsorska *Izjava* predstavlja napredak velike vrijednosti i značaja.

Dokumenat predstavlja dogovor članova Mješovite komisije i stoji pod njezinom odgovornošću. To što je objavljen pristankom odgovarajućih crkvenih vlasti ne znači da su ga one odobrile i da ih on na što obavezuje. Uza sve to dokumenat je vrlo važan i znači prvi znatni uspjeh u ostvarenju programa rada Međunarodne mješovite anglikansko-katoličke komisije.¹³ Anglikansko-katolički savjet SAD kaže u svom komentaru dokumenta: »Ako svi anglikanci i katolici budu prihvatili *Izjavu* kao adekvatni izražaj bitnih točaka njihove euharistijske vjere, kao što su

¹¹ Herbert J. Ryan S. I, *La dichiarazione di Windsor intorno alla dottrina sull' eucaristia*, str. 29.

¹² M. Vodopivec, *L' accordo nella Fede Eucaristica: Windsor e Dombes*, u *Oikoumenikon*, svibanj 1974, str. 228.

¹³ Herbert J. Ryan S. I, *La dichiarazione di Windsor intorno alla dottrina sull' eucaristia*, str. 28.

to očigledno učinili potpisnici, mi se slažemo da razilaženja u euharistijskoj doktrini neće dulje činiti zapreku potpunom jedinstvu između naših dviju zajednica.¹⁴ A ripski biskup Moorman ju je definirao kao najznačajniji dokumenat, izrađen sa strane Rimske i Anglikanske zajednice od vremena reforme do naših dana.¹⁵

Dokumenat o ministeriju

Pripremanje

Pošto je 1971. završila rad na pitanju euharistije Mješovita anglikansko-katolička komisija mogla se sada potpuno dati na istraživanje ministerija — službe u Crkvi. No pojedini članovi Komisije radili su na tome još i prije. Tako je već 1970. u Windsoru »grupa ministerij« razdijelila aspekte svoga istraživanja u: bit ministerija, ministerij u podijeljenoj Crkvi, obnova i služenje. A pripravnici rad dodijeljen je jednoj potkomisiji u SAD. U Veneciji pak 1970. raspravljalo se o oblicima ministerija, o apostolskom ministeriju, pa i o pitanju ređenja (ima li naime što novo u stavu Katoličke crkve). Na završetku sastanka u Windsoru 1971. predloženi su projekti za nastavak rada. Potkomisija u Oxfordu proučavat će ministerij u Novome zavjetu, u Kanadi će se proučiti pojam »sacerdotium«, a u Južnoj Africi redovi. Nadalje, radit će se u Sjedinjenim Državama i Australiji. U svibnju 1972. u New Yorku (Woodstock College) isusovac Herbert Ryan sazvaio je malu pripremnu potkomisiju da pregleda sav taj posao (preko 20 studija) i dade smjernice za daljnji rad. Te su bile najprije: Crkva kao zajednica, sacerdocij i ministerij u N. Z., povijesni studij o funkciji ministerija; a poslije: trodijelni ministerij reda, ređenje i apostolicitet, te sloboda Crkve da izmijeni tu strukturu i prizna ministerij i red u samoj sebi i u »odijeljenim crkvama«. Taj je plan bio promijenjen na četvrtom plenarnom skupu Komisije u Gazzadi kolovoza-rujna 1972: naime ne treba počimati od sacerdocija niti apostoliciteta već od misije i totaliteta ministerija Novoga zavjeta. Rezultat toga bila su dva dokumenta: o ministeriju u N. z. i o apostolicitetu. Određeno je da će pojedine predmete obrađivati 3 potkomisije (Južna Afrika, Sjeverna Amerika, Engleska). Uzeti su u obzir i radovi komisije »Vjera i ustrojstvo«, pa grupe Dombes, onda teologa Tavarda, Butlera, Bouyera. Poslije toga sastaje se pripravna potkomisija u Poringlandu u lipnju 1973. Tu se raspravljalo o episkopatu, o ulozi zaređenog ministra, o ređenju. Na temelju svega sastavljen je jedan preliminarni dogovor o ministeriju. Taj dokumenat iz Poringlanda poslan je svim članovima međunarodne komisije a također i drugi dokumenti o toj materiji (kao onaj luteransko-katoličke komisije, pa metodističko-katoličke komisije, onda međunarodne katoličke teološke komisije, i II. rimske biskupske sinode). I dokumenat iz Poringlanda poslužit će kao osnov diskusijama petog plenarnog sastanka Međunarodne anglikansko-katoličke komisije u Can-

¹⁴ *Coment on the »Agreed Statement on Eucharistic Doctrine« of the Anglican — Roman Catholic International Commission, u Journal of Ecumenical Studies, summer 1972, volume 9, number 3, str. 690.*

¹⁵ *The London Times, 8 sept. 1971*

terbury-ju (St. Augustine's College), kolovoza-rujna 1973. Tu je konačno priređen dokumenat *Ministerij i ređenje: zajednička izjava međunarodne anglikansko-rimokatoličke komisije o nauci ministerija*.¹⁶ Dokumentat je najprije prikazan odgovarajućim crkvenim vlastima, a objavljen je zajednički 14. XII. u Rimu i Londonu.

Sadržaj

Dokument *Ministerij i ređenje* ima najprije prethodnu napomenu. Zatim dolazi sama deklaracija u 17 brojeva. Podijeljena je na uvod, tri točke (ministerij u životu Crkve, ministerij koji uključuje ređenje, zvanje i ređenje), te zaključak. Na koncu je jedna završna bilješka. Prethodnu napomenu potpisali su opet supredsjednici Komisije biskupi McAdoo i Clark. U njoj se ukratko iznosi postanak i važnost dekreta te poziva na daljnje raspravljanje.

Uvod govori o nakani komisije pri izdavanju ove deklaracije, a ta je: bolje razumijevanje ministerija sukladno bibliji i tradicijama zajedničke baštine. Deklaracija je formulacija dostignutog slaganja. Ona nije iscrpni prikaz ministerija, nego nastoji prikazati temeljno slaganje u točkama koje su bile izvor kontroverzija. U obiju Crkava postoje razne forme ministerijalne službe.

I. Kršćanski ministerij nalazi u Kristu svoj izvor i model, a svrha mu je izgrađivati zajednicu izmirujući čovjeka s Bogom. »U prvoj crkvi apostoli su vršili ministerij koji ima temeljnu vrijednost za crkvu svih vremena.«¹⁷ No ministerijalne aktivnosti Novoga Zavjeta su različite i funkcije iz početka nisu bile precizno utvrđene. Ipak, jer je Crkva sagrađena od Duha Svetoga, primarno, ali ne isključivo, traži se za ove funkcije stanoviti oblik, forma priznanja, prihvaćanja i ovlaštenja. Tako već tada nalazimo elemente koji će ostati bit onoga što danas nazivamo »ređenje«. Ministerijalna funkcija je u prvom stoljeću zauzimala bitno mjesto u crkvi. Dakle je dio Božjeg plana za njegov narod. Kod nekih crkava jasno se vidi da su im na čelu episkopi i prezbiteri. Trebalo je ipak izvjesno vrijeme da se proširi potpuni izražaj tripartitnog ministerija (biskup, prezbiter, đakon) koji će kasnije postati univerzalan.

II. Svi vjernici imaju opće svećeništvo, tj. moraju raditi na slavi Božjoj ostvarujući njegov plan: spas ljudi. Sav će taj rad promicati, voditi i koordinirati ministerij s ređenjem. »Bitni elemenat zaređenog ministerija jest odgovornost 'nadgledništva' (episkopē)«.¹⁸ Ta pak pretpostavlja vjernost apostolskoj vjeri. Prezbiteri su u službi pridruženi biskupima, a đakoni biskupima i prezbiterima. Ređeni ministri propovijedaju, dijele

¹⁶ Engleski izvornik: *Ministry and Ordination: A Statement on the Doctrine of the Ministry Agreed by the Anglican — Roman Catholic International Commission*, London, SPCK, 1973, 24. Talijanski prijevod u *Oikoumenikon*, travanj 1974, str. 173—182. *Accordo sulla dottrina del ministero: Commissione internazionale anglicano-cattolica romana*.

¹⁷ *Ministerij i ređenje*, zajednička izjava anglikansko-rimokatoličke međunarodne komisije o nauci ministerija, br. 4.

¹⁸ Nav. dj., br. 9.

sakramente te rade na proširenju kršćanstva i općem dobru čovječanstva. Osobiti čin ređenog ministerija jest euharistija — spomen Kristove žrtve, koja je izvršena jednom zauvijek.

III. »Ređenje označava ulazak u apostolski ministerij primljen od Boga.«¹⁹ Ono je izraz kontinuiteta apostolstva i katoličanstva cijele Crkve. Kao što su apostoli pozvani od Krista tako su i ređenici od njega pozvani u Crkvu i po Crkvi. Taj Božji dar s obećanjem milosti dobiva se u ređenju koje je neponovljivo kao što je i poziv Božji neopoziv. Biskup redi prezbitere i đakone. A na biskupovom ređenju i drugi biskupi pružaju nad novoga ruke primajući ga tako u svoj kolegij.

U zaključku *Izjave* izražava se svijest o problemima koji proizlaze iz suda Katoličke crkve o anglikanskim ređenjima, ali i uvjerenje da razvoj razmišljanja dviju Crkava »stavlja ove probleme u novi kontekst«.²⁰ Slaganje u pitanju naravi ministerija mora prethoditi svakom proučavanju u vidu recipročnog priznanja ministerija. Ovo što je ovdje iznijeto, predstavlja slaganje komisije u bitnim točkama. No još nije bilo govora o auktoritetu i primatu. A tu je upravo zapreka željenom sjedinjenju. Ali i ovo slaganje, neophodno potrebno za jedinstvo, pozitivni je prinos pomirenju Crkava.

Na kraju dolazi završna bilješka Sekretarijata za sjedinjenje kršćana, u kojoj se ističe da je dokumenat samo zajednička izjava Komisije. To je prikaz za crkvene vlasti koje su pristale da se objavi kako bi se o njemu moglo dalje raspravljati. No nije to izjava samih Crkava, niti ih na što obvezuje.

Važnost

Ono što je izneseno u *Deklaraciji o ministeriju* »predstavlja slaganje Komisije u bitnim točkama u čemu se smatra da doktrina ne dopušta razmimoilaženja«.²¹ Htjelo se naime »prikazati temeljno slaganje u onim doktrinarnim područjima koja su bila izvor kontroverzija«.²² A to je upravo za jedinstvo neophodno. No ipak neki problemi u dokumentu nisu do kraja izrađeni; nedorečeni su. Neke stvari su hotimično zaobiđene; a neke doktrinarne povezanosti, premda vrlo tijesne, nisu se ni mogle postavljati, jer dotična pitanja kao auktoritet i primat, prema zacrtanom planu na Malti i u Windsoru, raspravljat će se tek u trećoj fazi rada Komisije. Osim toga slijedila se i strategija iz Windsora: najprije doći do doktrinarnog slaganja a onda ga praktično primjenjivati. Svega toga bili su svjesni i potpisnici *Izjave*.

Ali glavna poteškoća u pitanju ministerija, a prema tome i nedostatak odnosno nesavršenost Deklaracije, bez sumnje je problem valjanosti anglikanskih (eduardskih) ređenja. S tim je problemom *Deklaracija* najuže vezana. Komisija se o tome ovako izjasnila: »Mi smo potpuno svjesni

¹⁹ Nav. dj., br. 14.

²⁰ Nav. dj., br. 17.

²¹ Nav. dj., br. 17.

²² Nav. dj., Uvod, br. 1.

problemâ koji proistječu iz suda Katoličke crkve u vezi s anglikanskim redovima.«²³ O problemu naime opstojе dva oprečna službena stajališta. S katoličke strane to je bula Leona XIII. *Apostolicae curae* iz 1896., u kojoj jasno stoji da su »ordinationes ritu anglicano actas, irritas prorsus, omninoque nullas« i to ex defectu formae et intentionis.²⁴ Anglikanci pak sa svoje strane ne dopuštaju niti sumnju o njihovoj valjanosti, kako se vidi iz reagiranja na tu bulu. Kenterberijski nadbiskup u pismu starokatoličkom nadbiskupu Utrechta 1925. piše: »S naše strane mi smo stalni — a to smo i uvijek bili — da u Crkvi Engleske nije nikada bilo prekinuto apostolsko nasljeđe i da je neprekidno držana valjana formula posvećenja.«²⁵ Komisija je svjesno i hotimično izbjegla svaki sud u ovoj spornoj stvari. I inače ona ovdje postupa vrlo delikatno, razborito, oprezno i metodično. Komisija naime smatra da »slaganje o naravi ministerija mora prethoditi svakom proučavanju s obzirom na međusobno priznanje ministerijâ.«²⁶ Zato se problem svećeništva nije promatrao posebno nego u cjelini, sveobuhvatnosti nauke o Crkvi, o njezinoj misiji, o sakramentima, o ministeriju uopće. Zbog toga je trebalo razmrsiti jedno zapleteno klupko zamršenih stvari. Puno je lakše bilo u pitanju euharistije, jer je tu već postojalo široko ekumensko slaganje teologa. Stoga je ovdje trebalo poći na izvore, nadići protuslovnu situaciju, vidjeti današnje stanje, promotriti što o tome drže suvremeni teolozi objiju strana. *Izjava* je svakako »ove probleme stavila u novi kontekst.«²⁷ Ona će stvoriti novu situaciju, drukčiju od one koja je nastala poslije Leonove bule.²⁸ Ryan piše da je ovakova *Izjava* mogla također i ne biti nikada napisana. Još je značajnije, nastavlja, što su papa i kenterberijski nadbiskup složno odobrili divulgaciju ove *Izjave* koju je izradila Komisija od njih službeno postavljena. A sve je to prije samo deset godina bilo jednostavno nezamislivo.²⁹ Trevisan pak najvećim uspjehom ove isprave uopće smatra upravo konstataciju koja proistječe iz nje, da je »zaredeni ministerij

²³ Nav. dj., br. 17.

²⁴ Ad. Tanqueray, *Synopsis Theologiae Dogmaticae*, tomus tertius, str. 742—744. — Nevaljanost anglikanskih ređenja zbog nedostatka forme i intencije prvi je izjavio 1556. papinski legat u Engleskoj za Marije Tudor kardinal Pole. U komisiji stručnjaka za izradu bule *Apostolicae curae* bila su i dva anglikanca: doktori Fuller i Lacey. (Aristide Brunello, *Dizionario Ecumenico*, str. 74.)

²⁵ Alberto Trevisan, *Notiziario Ecumenico*, u *Oikoumenikon*, travanj 1974, str. 200.

²⁶ *Ministerij i ređenje*, zajednička izjava anglikansko-rimokatoličke međunarodne komisije o nauci ministerija, br. 17.

²⁷ Nav. dj., br. 17.

²⁸ O problemu valjanosti anglikanskih ređenja napisana su u zadnje vrijeme mnoga solidna djela. Najznačajnija vidi nabrojena u *La Civiltà Cattolica*, 2. XI 1974, str. 243, bilj. 5. — Predstavnik Anglikanske zajednice u Rimu kanonik H. R. Smythe, inače savjetnik spominjane anglikansko-katoličke komisije, piše da su ovim istraživanjima izišle na vidjelo i neke, ne uvijek zgodne povijesne informacije o pozadini papine decizije upogled vjerodostojnosti nekih katoličkih osoba koje su tu sudjelovale (*Oikoumenikon*, travanj 1974, str. 200). — R. P. Beaupère čak želi, izjavio je to u *Le Monde-u*. 15. XII. 1973, da bi se priznanje validiteta anglikanskih ređenja zbilo u svetoj godini 1975. (*Irénikon*, 1974, br. 1, str. 66).

²⁹ Herbert J. Ryan S. I, *La Dichiarazione di Canterbury su »Ministero e Ordinazione«*, u *La Civiltà Cattolica*, 2. XI. 1974, str. 243.

Anglikanske zajednice mnogo sličan onome što Katolička crkva shvaća pod zaređenim ministerijem.«³⁰

Izjava o ministeriju plod je trogodišnjeg napornog rada članova Komisije, raznih potkomisija i nekih pojedinaca stručnjaka izvan same Komisije. To je svakako dokument od vrhunske važnosti. Pruža izravni doprinos pomirenju Anglikanske i Katoličke crkve, otvara široke perspektive za daljnji predviđeni rad i njihovo konačno sjedinjenje. *Deklaracija* predstavlja »značajan korak prema željenom organskom jedinstvu između Katoličke crkve i Anglikanske zajednice.«³¹ Teološka Komisija pri Biskupskoj Konferenciji Engleske i Walesa u izvaji od 27. lipnja 1974. dajući sud o ovom dokumentu kaže »da nije našla ništa nespojiva sa katoličkom vjerom.«³² No ipak *Izjava* ima samo unutrašnju vrijednost. To nije službena izjava Anglikanske i Katoličke crkve nego studijski dokument Komisije i ništa više, u kojem se izriče aktualno slaganje između Anglikanske zajednice i Katoličke crkve u nauci ministerija. »Ona ne obvezuje ni na kakve promjene u postojećoj disciplini.«³³ Evo i izjave za tisak dane prigodom objavljivanja *Deklaracije* o ministeriju: »Vlasti obiju Crkava dobro su primile dokument, izražavajući svoju vjeru u njegovo ekumensko značenje. Komisija je uvjerena da će ova nova deklaracija o nauci ministerija, samo prihvaćena i studirana u vezi sa zajedničkom deklaracijom o euharistiji, imati dubokog utjecaja na buduće odnose između dviju Crkava, jer je nesloga o ovim stvarima u prošlosti potamnila široki krug zajedničkih vjerovanja i katolicima učinila nemogućim prepoznati anglikanska ređenja. Komisija vjeruje da će ova dva dokumenta formirati novi kontekst u kojem će ovakvi problemi eventualno moći biti riješeni.«³⁴

Zaključak

Svrha ovog teološkog dijaloga između Anglikanske zajednice i Katoličke crkve jest stvaranje nove doktrinarne baze za ispitivanje problema koji dijele dvije Crkve a mogu se riješiti. Komisija tako ima mogućnost da pokaže kako među dvjema zajednicama nema nerješivih teoloških razlika koje bi ih stvarno razdvajale. I doista tijekom raspravljanja pročišćena su mnoga pitanja. Otkrila su se neka slaganja za što se prije smatralo da su protivnosti ili barem sporne stvari. U razgovorima je utvrđeno današnje stvarno stanje. I konačno pokazao se put za daljnji rad. A koliko li je to blagotvorno djelovalo na praktičnom polju stvarajući novi mentalitet, povoljnu klimu i pravu ekumensku atmosferu?! Ali kruna dijaloga svakako su dvije deklaracije: sporazum o bitnom

³⁰ Alberto Trevisan, *Notiziario Ecumenico*, u *Oikoumenikon*, svibanj 1974, str. 264.

³¹ Herbert J. Ryan S. I. *La Dichiarazione di Canterbury su »Ministero e Ordina-zione«*, u *La Civiltà Cattolica*, 3. XI. 1974, st. 252.

³² *Irénikon*, n. 3, 1974, str. 364, *Chronique Religieuse, Relations interconfessionnelles*.

³³ *Ministerij i ređenje*, zajednička izjava anglikansko-rimokatoličke međunarodne komisije o nauci ministerija, završna bilješka.

³⁴ *La Civiltà Cattolica*, 15. XII 1973, str. 570, *Documenti, Ministero e Ordina-zione*.

slaganju u euharistiji i ministeriju. To se upravo do sada činilo da radije razdvaja dvije Crkve. A sada ova dva datuma predstavljaju novu odlučnu etapu prema njihovom željenom organskom jedinstvu. Dokumenti doduše nisu dokrinarni traktati niti službeni dekreti. Deklaracije su samo studijski dokumenti u kojima Komisija jasno i odgovorno iznosi svoje stanovište o važnim dokrinarnim sadržajima, koje su kontroverzije prošlosti često potamnjele učinivši da su prošle nezapažene mnoge točke podudaranja u vjeri.³⁵ Zato deklaracije za sada uživaju auktoritet same Komisije. No one u međusobnom slaganju čak nadilaze dokrinarna stajališta jedne i druge Crkve. Zato su pobudile veliko zanimanje javnosti i uživaju velik ugled u kršćanskom svijetu.

Dakle, teološki dijalog između Anglikanske i Katoličke crkve vrlo je aktivan, brzo napreduje i obećava velike plodove.³⁶ Poželjeti je skupa s Pavlom VI. i Michael Ramseyem iz 1966: »Neka ova suradnja, s milošću Boga Oca i u svjetlu Duha Svetoga, pospješi ispunjenje molitve našega Gospodina Isusa Krista za jedinstvo njegovih učenika.«³⁷

³⁵ Herbert J. Ryan S. I, *La Dichiarazione di Canterbury su «Ministero e Ordina-
nazione»*, u *La Civiltà Cattolica*, 2. XI. 1974, st. 243

³⁶ Član Anglikansko-katoličke komisije Massey H. Shepherd izjavio je da će dvije Crkve kroz 25 godina ostvariti sjedinjenje (*Oikoumenikon*, studeni 1975, str. 582.)

³⁷ *Acta Apostolicae Sedis*, 58, 1966, 287.